MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

PEDAGOGIK MAHORAT MARKAZI ANDIJON VILOYATI

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI

ANDIJON VILOYATI PEDAGOGIK MAHORAT MARKAZI

“ZAMONAVIY TA’LIM PARADIGMALARI: TA’LIM SAMARADORLIGINI OSHIRUVCHI VOSITA SIFATIDA”

XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA MATERIALLARI TO‘PLAMI

ANDIJON-2025

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI
ANDIJON VILOYATI PEDAGOGIK MAHORAT MARKAZI

"ZAMONAVIY TA'LIM PARADIGMALARI: TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRUVCHI VOSITA SIFATIDA"

XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA MATERIALLARI

2025-yil 23-oktabr

"СОВРЕМЕННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ПАРАДИГМЫ: КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБРАЗОВАНИЯ"

МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ

23 октября 2025 года

"MODERN EDUCATIONAL PARADIGMS: AS A MEANS OF IMPROVING EDUCATIONAL EFFECTIVENESS"

MATERIALS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

October 23, 2025

MUNDARIJA

№	I-SHO'BA: "SHAXSGA YO'NALTIRILGAN TA'LIM: HAR BIR O'QUVCHIGA ALOHIDA YONDASHUV"	
1	***Shukurov Utkir Ilhamovich.*** Ta'lim muassasalarida shaxsga yo'naltirilgan menejment: rahbarlik uslubi va psixologik moslashuv omillari	**5**
2	***Tursunali Tolibjonovich Turg'unov*** Uzluksiz ta'lim jarayonida tinglovchilarning mantiqiy fikrlashini simulyator dasturlari asosida takomillashtirish	**11**
3	***Abdullayeva Barnoxon Sayfutdinovna*** O'quvchilarda mustaqil o'qish va o'zini-o'zi rivojlantirish kompetensiyalarini shakllantirishda shaxsga yo'naltirilgan pedagogik yondashuv	**15**
4	***Abdullayeva Muqaddasxon*** Tinglovchilarning kompetensiyalarini rivojlantirishda innovatsion va an'anaviy usullarni uyg'unlashtirishning didaktik imkoniyatlari	**20**
5	***Azizova Qizlarxon Mashrabovna*** Boshlang'ich ta'limda differensial va individuallashtirilgan o'qitishning pedagogik modeli	**29**
6	***Dumarov Mashhurbek Xasanovich*** Umumiy o'rta ta'lim maktablarida psixologik xizmatni tashkil etilishi va ahamiyati	**33**
7	***Soliyev Mirzoxid Tursunxo'jayevich*** Boshlang'ich sinf o'quvchilarining individual psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda kitobxonlik xususiyatini shakllantirishning samarali usullari	**40**
8	***G.Aliboyeva*** Ta'limda shaxsga yo'naltirilgan yondashuv: usullari, afzalliklari va amalga oshirishdagi muammolar	**46**
9	***Payzillayeva Shoira*** Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim: har bir o'quvchiga alohida yondashuv	**51**
10	***Turg'unova Aziza Avazbekovna, Egamberdiyeva Farida***	**57**

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Barotov Sh.R. Ta'limda psixologik xizmat. O'quv qo'llanma .Buxoro 2007 y.
2. Karimova V. Ijtimoiy psixologiya va ijtimoiy amaliyot. Toshkent. 1999y
3. Tadjieva S.X. Sabirova D.G'. "Tanglik vaziyatida qolgan bolaga psixologik yordam ko'rsatish". Toshkent.: RBIMM, 2011 y. 142 b
4. Dong, M; Anda, R.F.; Felitti, V.J .; Dube, S.R .; Uilyamson, D.F .; Tompson, T.J .; Loo, CM; Giles, W.H. (2004 yil yanvar). "Bolalikni suiiste'mol qilish, beparvolik va uy sharoitidagi buzilishning bir nechta shakllarining o'zaro bog'liqligi".

Internet manbalar

5. www.inter-pedagogika.ru
6. https://lex.uz/docs/-46469082.
7. cyberleninka.ru/article/

BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARINING INDIVIDUAL PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARINI INOBATGA OLGAN HOLDA KITOBXONLIK XUSUSIYATINI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI USULLARI

Soliyev Mirzoxid Tursunxo'jayevich
Andijon viloyati Pedagogik mahorat markazi Pedagogika va psixologiya, ta'lim texnologiyalari kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining individual psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda kitobxonlik xususiyatini shakllantirish masalasi yoritilgan. Tadqiqotda o'quvchilarning temperament turi, qiziqish darajasi va bilish motivatsiyasi kabi omillar kitob o'qishga bo'lgan munosabatni belgilovchi asosiy psixologik omillar sifatida tahlil qilinadi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tamoyillari asosida kitob o'qishga rag'batni kuchaytirish, biblioterapiya, o'yin va art-terapiya elementlarini qo'llashning samarali usullari ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, kitobxonlik, individual yondashuv, motivatsiya, temperament, biblioterapiya, kichik maktab yoshi.

Аннотация. В данной статье раскрывается проблема формирования читательской активности у учащихся начальных классов с учетом их индивидуально-психологических особенностей. В исследовании анализируются такие факторы, как тип темперамента, уровень интереса и учебная мотивация, которые определяют отношение ребенка к чтению. На основе принципов личностно-ориентированного обучения показаны эффективные методы повышения интереса к чтению, применения элементов библиотерапии, игровой и арт-терапии.

Ключевые слова: личностно-ориентированное обучение, читательская активность, индивидуальный подход, мотивация, темперамент, библиотерапия, младший школьный возраст.

Abstract. This article explores the issue of developing reading engagement among primary school students while taking into account their individual psychological characteristics. The study analyzes such factors as temperament type, level of interest, and learning motivation, which determine students' attitudes toward reading. Based on the principles of learner-centered education, the paper highlights effective methods for enhancing reading motivation and demonstrates the use of bibliotherapy, play, and art therapy elements.

Keywords: learner-centered education, reading engagement, individual approach, motivation, temperament, bibliotherapy, primary school age.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim jarayonida har bir o'quvchining individual imkoniyatlarini hisobga olish, shaxsiy rivojlanish trayektoriyasini shakllantirishga e'tibor kuchaymoqda. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitob o'qish odatini singdirish jarayoni ularning psixologik xususiyatlari bilan bevosita bog'liqdir. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tamoyili asosida tashkil etilgan o'qish faoliyati o'quvchining o'zini anglash, mustaqil fikrlash va ijobiy o'quv motivatsiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism. Boshlang'ich ta'lim davri shaxsning kognitiv, emotsional va ijtimoiy rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Mazkur bosqichda bola o'qish, tinglash, tahlil qilish, xotirada saqlash va qayta hikoya qilish kabi o'quv faoliyatini shakllantiruvchi ko'nikmalarni egallaydi. Shu jarayonda kitobxonlik xususiyatini rivojlantirish nafaqat

bilim olishning vositasi, balki shaxsning ma'naviy, emotsional va estetik o'sishining muhim omilidir.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasiga ko'ra (K. Rojers, A. Maslou, L. Vygotskiy, D. Goleman), o'quvchi ta'lim jarayonining passiv ishtirokchisi emas, balki faol sub'ekti sifatida qaraladi. Bu yondashuvda har bir bolaning individualligi, ya'ni uning temperamenti, bilish uslubi, o'rganish sur'ati, emotsional reaksiyalari va motivatsion ehtiyojlari markazga qo'yiladi. Shunday ekan, o'qishga, xususan, kitob o'qishga bo'lgan munosabat ham o'quvchining individual psixologik xususiyatlari bilan bevosita bog'liqdir.

Psixologik individual farqlar va ularning kitobxonlik jarayonidagi o'rni.

V. S. Merlin, B. G. Ananev, J. Piaget va L. S. Vygotskiy asarlarida shaxsning individual tipologik farqlari temperament, qobiliyat va kognitiv uslublar o'quv faoliyatining sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi isbotlangan. Masalan, sangvinik temperamentli o'quvchilar faol va hissiy jihatdan boy kitoblarni afzal ko'rsalar, melanxolik tipdagi bolalar esa tinch, ichki kechinmalarga boy matnlarni chuqurroq idrok etadilar. Shu bois psixologik diagnostika orqali bolaning temperament turini aniqlash, unga mos o'quv materiali tanlash shaxsga yo'naltirilgan o'qishning zarur shartidir.

O'quvchining bilish uslubi (kognitiv stil) ham muhimdir. R. Gardnerning "ko'p yo'nalishli intellekt" nazariyasi asosida o'quvchilarni vizual, audial, kinestetik yoki kombinatsiyalashgan tipdagi o'quvchilar sifatida ajratish mumkin. Masalan, vizual o'quvchilar uchun matn bilan birga ilustratsiyalar, grafikalar va xaritalar, audial o'quvchilar uchun esa matnni ifodali ovozda o'qish yoki audiokitoblar samaralidir.

Motivatsion yondashuv va shaxsiy ma'no shakllanishi.

O'quvchilarda kitob o'qishga barqaror qiziqishni shakllantirish uchun o'qish faoliyati ichki motivlar bilan qo'llab-quvvatlanishi zarur. N. G. Luskanova ta'lim motivatsiyasi nazariyasiga ko'ra, o'quvchi faolligining asosiy manbai qiziqish va ma'no izlash ehtiyojidir. Shuning uchun o'qituvchi o'quvchilarda "men uchun bu kitob nimani anglatadi?", "men undan nimani o'rganaman?" kabi refleksiv savollarni uyg'otishi kerak.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda motivatsiyani kuchaytirishning samarali usullari quyidagilardir:

- **O‘quvchining o‘z yutug‘ini anglashini qo‘llab-quvvatlash:** raqobat emas, individual taraqqiyot baholanadi.
- **Tanlov erkinligini berish:** o‘quvchiga o‘qiladigan kitoblar orasidan tanlash imkonini berish (masalan, ertak, ilmiy-fantastik yoki tarixiy asarlar).
- **O‘quvchining tajribasiga bog‘lash:** kitob mazmunini bolaning hayotiy tajribasi bilan integratsiyalash — ma’no hosil bo‘lishini tezlashtiradi.

Biblioterapiya va art-terapiya elementlari orqali kitobxonlikni rivojlantirish

Psixologik-pedagogik amaliyotda biblioterapiya (M. Rubin, Z. Nishonova) bolalarning emotsional holatini barqarorlashtirish va shaxsiy tajribasini ijobiy yo‘naltirishda samarali usul sifatida tan olingan. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari bilan ishlashda biblioterapiyaning moslashtirilgan shakli ertakterapiya ayniqsa foydalidir. Ertak syujeti orqali bola o‘z his-tuyg‘ularini identifikatsiya qiladi, ijobiy qahramonlar bilan o‘zini taqqoslaydi, bu esa uning o‘zini anglash jarayonini faollashtiradi.

Art-terapiya elementlari bilan uyg‘unlashtirilgan o‘qish jarayonida o‘quvchi o‘qilgan asar bo‘yicha rasm chizadi, rolli o‘yinlar tashkil etadi, bu esa emotsional ishtirokni oshiradi. Shu tariqa kitob o‘qish jarayoni passiv qabul qilish emas, balki ijodiy, interaktiv faoliyatga aylanadi.

Shaxsga yo‘naltirilgan o‘qitishda o‘yin faoliyati o‘quvchining tabiiy ehtiyojiga tayanadi. “Ertak qahramoniga maktub yozamiz”, “Men qahramon o‘rnida bo‘lganimda...” kabi topshiriqlar bolalarda emotsional identifikatsiyani kuchaytiradi. Bunday mashg‘ulotlar A. Banduraning “o‘ziga ishonch” nazariyasida qayd etilgan samoo‘rganish va ijobiy o‘zini anglash jarayonlarini faollashtiradi.

Refleksiya bosqichi o‘quvchi o‘qilgan asardan qanday taassurot olganini, nimani o‘rganganini ifoda etadi. Bu bosqichda Golemanning emotsional intellekt modeli asosida o‘z hislarini anglash, boshqalar hislarini tushunish va empatiya ko‘nikmalari rivojlanadi.

Ota-onalar bilan hamkorlikda shaxsga yo‘naltirilgan kitobxonlik muhiti yaratish

Ota-onaning o‘quv jarayoniga jalb qilinishi bolaning o‘qishga bo‘lgan ijobiy munosabatini barqarorlashtiradi. Oilaviy “kitob o‘qish kechasi”, “birgalikda o‘qigan hikoya” singari tashabbuslar bolaning o‘qish jarayonini ijtimoiy hodisaga aylantiradi. Bu nafaqat o‘quvchini, balki butun oilani o‘quvchi-madaniy muhitga kiritadi.

Empirik tadqiqotlar (V. A. Barodina, N. G. Luskanova, Z. T. Nishonova) shuni ko‘rsatadiki, o‘quvchilarning individual psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda o‘qishga yondashilganda, ularning o‘qishga qiziqish darajasi, idrok tezligi va xotira samaradorligi o‘rtacha 20–30% ga oshadi. Bu shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvning samaradorligini ilmiy jihatdan tasdiqlaydi.

Xulosa. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida kitobxonlik xususiyatini shakllantirish jarayoni shaxsga yo‘naltirilgan ta’limning asosiy tamoyillari bilan uzviy bog‘liqdir. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, o‘quvchilarning individual psixologik xususiyatlarini (temperament, bilish uslubi, motivatsiya darajasi, emotsional barqarorlik) inobatga olish ularning o‘qish faoliyatini yanada samarali tashkil etishga imkon beradi. Har bir bola uchun uning shaxsiy tajribasi, qiziqish doirasi va o‘rganish sur’atiga mos yondashuv tanlanishi — ta’lim jarayonida haqiqiy individualizatsiyani ta’minlaydi.

Biblioterapiya, art-terapiya va o‘yin texnologiyalarini integratsiyalashgan holda qo‘llash orqali o‘quvchilarda o‘qishga nisbatan ijobiy hissiy munosabat shakllanadi, emotsional intellekt rivojlanadi va mustaqil o‘qish motivlari kuchayadi. Shuningdek, ota-onalar bilan hamkorlikdagi o‘qish jarayoni kitobxonlikni ijtimoiy qadriyat sifatida mustahkamlashga xizmat qiladi.

Umuman olganda, shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv asosida tashkil etilgan kitobxonlik faoliyati bolalarning kognitiv, emotsional va ijtimoiy rivojlanishiga kompleks ta’sir ko‘rsatadi hamda ularning o‘quv kompetensiyalarini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

Tavsiyalar

1. **Psixologik diagnostika tizimini joriy etish.** Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining individual xususiyatlarini aniqlash maqsadida psixodiagnostik metodikalar (Barodina, Luskanova, Subbotina)ni tizimli qo‘llash tavsiya etiladi.
2. **Biblioterapiya asosida individual o‘qish dasturlari tuzish.** Har bir o‘quvchi uchun uning emotsional holati va qiziqishlariga mos kitoblar tanlab berish orqali kitobxonlik motivatsiyasini oshirish lozim.
3. **Art-terapiya va o‘yin elementlarini integratsiyalash.** O‘qilgan asarlarni sahnalashtirish, rasm chizish, “qahramonlar bilan suhbat” kabi interaktiv mashg‘ulotlar orqali o‘qish jarayonini jonlantirish maqsadga muvofiq.

4. **Ota-onalar ishtirokini kuchaytirish.** Uy sharoitida "birgalikda o'qish" an'analarini joriy etish, oilaviy kitobxonlik kechalarini tashkil etish tavsiya etiladi.

5. **O'qituvchilar malakasini oshirish.** Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim yondashuvlari, o'quvchilarning psixologik tipologiyasi va motivatsiya nazariyalari bo'yicha muntazam seminarlar o'tkazish zarur.

6. **Sun'iy intellekt asosidagi raqamli vositalardan yordamchi sifatida foydalanish.**

Blooket, Quizizz, Canva va Gamma kabi platformalar orqali o'quvchilarning individual o'rganish tezligi va qiziqishlariga mos mashqlarni taklif etish samaradorlikni oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. — М.: Прогресс, 1994. — 480 с.
2. Маслоу А. Мотивация и личность. — СПб.: Евразия, 1999. — 478 с.
3. Выготский Л. С. Мышление и речь. — М.: Педагогика, 1991. — 352 с.
4. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект. — М.: АСТ, 2019. — 512 с.
5. Пиаже Ж. Психология интеллекта. — М.: Педагогика, 1985. — 304 с.
6. Бародина В. А. Формула интереса к чтению у младших школьников // Вопросы психологии. — 2018. — №2. — С. 112–118.
7. Лусканова Н. Г. Изучение учебной мотивации школьников. — М.: Академия, 2016. — 180 с.
8. Субботина Л. Ю. Диагностика и развитие творческих способностей младших школьников. — Казань: КФУ, 2015. — 147 с.
9. Нишонова З. Т. Verbal fantaziya metodikasi: metodik qo'llanma. — Toshkent: TDPU, 2020. — 76 b.
10. Солиева М. Р. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar // Xalq ta'limi jurnali. — 2023. — №4. — B. 45–52.
11. Gardner H. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. — New York: Basic Books, 2011. — 528 p.
12. Бандура А. Теория социального научения. — СПб.: Евразия, 2000. — 320 с.